

PROČ CHCE FIALA CENZURU A KORIGOVANÉ INFORMACE? Pravděpodobně, aby lidé nemysleli jinak než vláda

- CZ24 News | 22. února 2023

ČESKO: Unie vydavatelů upozornila premiéra Petra Fialu, že Klímův (*Michal Klíma, odvolaný vládní zmocněnec, pozn. red.*) obskurní Akční plán pro čelení dezinformacím „může vystavit vládu podezření, že chce v Česku zavádět cenzuru“.

Jako kdyby o tom soudný občan někdy pochyboval! Agendu vládního zmocněnce pro boj s dezinformacemi převezme národní bezpečnostní poradce Tomáš Pojar. Někteří novináři a politici vidí v takové změně kultivovanější a svobodnější zítřky. Ulevilo se jim. Teď už bude jen dobře.

Já takový optimismus nesdílím. Celé to považuji jen za strategický manévr. Klíma už byl neudržitelný. Pro veřejnost představoval snadný terč, který vládu kompromitoval. Proto zvolila anonymnější variantu. Své cenzurní choutky skryla pod novou, úctyhodnější adresu. Nezmění se nic. Dobře nebude. Spíš jen hůř.

Petr Fiala se rád zaklíná svobodou slova. Ale také tvrdí, že občan má právo na „korigované informace“. Pravděpodobně, aby snad nemyslel jinak, než myslí vláda. Není to tak dávno, co tajemník ÚV KSČ Jan Fojtík volil jiné slovo, říkal „řízená informace.“ Ale cíl sledoval stejný.

Pravda to holt v českých zemích neměla nikdy lehké. Tak pro inspiraci něco málo z historie.

Cenzura za monarchie

Průkopníkem cenzury v Rakouském císařství byl hrabě Josef von Sedlnitzky, vedoucí policejního a cenzurního úřadu ve vládě státního kancléře Metternicha. Svobodu slova potíral s neobyčejnou důsledností. Slídění policejních agentů a udavačství se rozrostlo do obludných rozměrů, Kriminály se plnily. Hněv lidu padal především na jeho hlavu, zatímco Metternich si udržoval pověst obratného diplomata a duchaplného bonvivána.

To se změnilo v revolučním roce 1848. Svoboda slova triumfovala. Ale už v létě 1851 bylo vydáno opatření, na jehož základě bylo možné zakázat vydávání protivládních periodik. Ministerstvo vnitra tehdy řídil Alexander Bach. Z původně revolučního liberála se stal strůjcem znovuzavedení neústavní moci. Cenzura a slídění se vrátily. A tak jedné prosincové noci roku 1851 zaklepal policejní komisař Dederer i na dveře bytu Karla Havlíčka Borovského... Časy špiclování přežívají ve varování: Dej si bacha!

Prosincová ústava z roku 1867 patřila k nejliberálnějším v tehdejší Evropě. Uzákoonila rozdělení monarchie na Rakousko-Uhersko, ale také obsahovala řadu základních práv o svobodě osobní, náboženské, slova, spolčovací a shromažďovací, vyučování, vědeckého bádání a tak podobně. Této příležitosti okamžitě využili především novináři. Vznikala nová periodika. Cenzurní činnost státní policie prudce poklesla a v čase její intenzita dál slábla. Po přijetí všeobecného hlasovacího práva v roce 1907 byla svoboda slova prakticky neomezená. A když už cenzura nějaký článek nebo publikaci zabavila, byla tu ještě jedna možnost, jak s nimi veřejnost seznámit. Často se našel poslanec, který je přečetl v Říšské radě. A protože vycházel parlamentní věstník, který obsahoval necenzurovaná vystoupení poslanců, stály po jeho vydání před vídeňskými trafikami fronty.

Během války v letech 1914- 1918 byla nastolena cenzura brutální. A to jak ve smyslu zákazů, tak i ve smyslu drakonických trestů. Pravda se psát nesměla, nastoupil nový nástroj masové komunikace – propaganda. Psát a říkat se smělo jen to, co povolilo Ministerstvo války, případně generální štáb, nebo prostřednictvím státní policie Ministerstvo vnitra. Tedy jenom lži, které propaganda zpracovala do nadšených článků o vítězném a hrdinském boji rakouské armády a o válečném úsilí civilního obyvatelstva. Kdyby někdo napsal nebo řekl, jak je to ve skutečnosti, byl označen za zrádce, špiona, sabotéra, defétistu a tak podobně. (Dnešním jazykem by to bylo za dezoláta a dezinformátora). Takového opovázlivce čekal vojenský soud a většinou kriminál nebo šibenice. Ve vězení pro takový skutek skončili i Karel Kramář a Alois Rašín. Teprve po válce se ukázalo, že měli pravdu, a první z nich se stal premiérem a druhý ministrem nové Československé republiky.

Cenzura za první republiky

Po vzniku Československé republiky došlo oproti předválečné situaci k mírnému nárůstu cenzurních zásahů. Bylo to převážně kvůli přijetí zákona na ochranu republiky v roce 1923 a také v důsledku většího důrazu na mravopoctnost. V takovém případě v novinách na místě inkriminovaného článku zůstaly jen bílé odstavce, často s poznámkou „zabaveno cenzurou“. Ale všeobecně nebyla svoboda slova nikterak omezována. Čtenář si navíc podle svého gusta mohl vybírat z velkého množství nabízených periodik. Vycházely státotvorné Lidové noviny, které se prezentovaly pod dnes aktuálním reklamním sloganem: „Neštvou a nelhou“. A také všechny politické strany vydávaly své stranické noviny a časopisy, takže každý, kdo si je koupil, věděl na čem je.

Cenzura za protektorátu

Nejtragičtější a také nejostudnější kapitolu v dějinách cenzury představuje Protektorát Čechy a Morava. Hlavním cenzorem byl nacist s poněkud komickým jménem Wolmar von Wolfram Wolfgang, vedoucí tiskového úřadu říšského protektora. Jeho pravou rukou byl Emanuel Moravec. Naprostou spodinu pak tvořili čeští aktivističtí novináři. Jejich ideologie vycházela z výrazné spolupráce s okupačním režimem. Bezvýhradně se ztotožnili s principy nacismu, včetně brutálního postupu vůči českému národu. Někteří z nich, jako například Karel Lažnovský, Vladimír Krychtálek, Emanuel Vajtauer, Vladimír Ryba nebo Karel Verner, útočili i na protektorátní vládu. Napadali ji, že nedělá dost pro převýchovu českého národa k německu. Jejich horlivost musel paradoxně několikrát mírnit i sám Wolmar von Wolfram, aby nedocházelo ve společnosti k neklidu. Protektorátní tisk tak překonal všechny myslitelné hranice zaprodanosti.

Cenzura za komunistů

Po roce 1948 se novináři zase nadchli pro komunistickou ideologii. Dobrovolně podporovali KSČ a její vládu. A činili tak s velkým zaujetím a zápalem. Přesto jim strana příliš nevěřila. Cenzura byla přítomna všude. Bez schválení cenzorem nemohly vyjít žádné noviny, žádná kniha, nemohl se odvysílat žádný rozhlasový nebo televizní pořad, natočit film, uvést divadelní představení. A dokonce ani třeba venkovskou estrádu. Panoval strach z všudypřítomné StB a z udavačů. K určitému uvolnění došlo až v šedesátých letech. Mnozí z novinářů a umělců pochopili, že sloužili ďáblu a snažili se svůj omyl napravit. Noviny byly odvážnější, literatura, divadlo a film sklízely respekt doma i v zahraničí. Česká kultura dosáhla nevídaného rozmachu, který se už později nikdy neopakoval.

V roce 1968 byla cenzura zrušena, ale následná normalizace vrátila vše zpět do starých kolejí. Režim přišel s novým ďábelským nástrojem, s autocenzurou. Pokud schvaloval novináři jeho práci cenzor, byl relativně v klidu. Když došlo k průšvihů, vina byla na cenzorovi. Teď musel novinář na trh s vlastní kůží. Míra odvahy napsat něco kritického se odvíjela od míry strachu každého jedince z postihu. Všichni novináři znali povolené limity. Pokud je někdo překročil, měl co do činění s Federálním úřadem pro tisk a informace (FÚTI), nebo s jeho republikovými odnožemi ČÚTI a SÚTI.

Většina novinářů si to vyhodnotila tak, že je rozumnější vládě a straně sloužit. A někteří z nich to opět dělali z přesvědčení a s nadšením.

Nic člověka nezvedne ze židle tak, jako když se cítí být ponižován. A cenzura ho ponižovala hodně. Proto boj za svobodu slova přivedl lidi v roce 1989 na Václavák.

Dodávám, že veškerá podobnost se současným stavem je čistě nenáhodná.

AUTOR: Markéta Dobiášová

[ZDROJ](#)